

וכי יש שנואה לפני המקום וכו'

"כי תהיינה לאיש שתי נשים האחת אהובה והאחת שנואה והיה הבן הבכור לשניאה" דברים כ"א ט"ו. שואלת הגמרא בקדושין ס"ח ע"א: "וכי יש שנואה לפני המקום ואהובה לפני המקום?" רש"י: "כלומר, וכי אהבתו או שנאתו של בעל חשובה לפני המקום לשנות דין הנחלה בשבילה שהוצרך הכתוב לכתוב לא יוכל לבכר וכו'?" ועונה הגמרא: "אלא אהובה – אהובה בנישואיה, שנואה – שנואה בנישואיה". רש"י: "שנישואיה שנואים לפני המקום כגון חייבי לאוין". דובר כאן על נשואין שהם בנגוד להלכה, והיה עולה על דעתך לחשוב שבן מן הנשואים הפסולים יפסיד לכן אומרת התורה "תהיינה" – קדושין של חייבי לאוין תופסין וצריכין גט. בעל הטורים מעיר: "לשניאה, אותיות לנשיאה לומר ששנואה בנשואיה שהם פסולים". ר"ל שכך מתפרשת גם הצורה יוצאת הדופן "לשניאה" אשר אין לה אח במקרא. נראה שאינו מוסיף בפירושו כי גם אם היה כתוב "לשנואה" עם ו' היינו יכולים – ע"י המרת האותיות – לקרא "לנשואה". יתכן שכוונתו היתה לומר שאפשר יהיה לקרוא לנישאה (ש' בשורוק – א' בסגול).

אך לדעתי טמון רעיון הדרש הנ"ל בצורה "שניאה" ללא שום שנוי.

ההבדל הדקדוקי בין בינוני הפעול פקוד ובין שם העצם פקיד הוא בזה: אדם המקבל פקודה בדרך זמני הוא פקוד. אך אשר נבחר למלא פקודות דרך קביעות נקרא פקיד. כך גם שכיר הוא פועל קבוע, בשכר, אך השכור (נחמיה ו' י"ג) הוא אדם אשר נשכר במקרה לתפקיד אחד בלבד. הגבועונים נקראים נתינים כי הם ניתנו על ידי יהושע לעבוד את עבודות ביהמ"ק הפחותות לעולם. אבל על הלויים נאמר (במדבר ג' ט') "נתונים נתונים המה לוי", ואין זאת הכפלת פועל אלא "נתונים" הראשון הוא תואר מצבם כנתונים הם נתנו לו ולא כנתינים כי הם שרתו בבית המקדש רק לעת מצוא ולאחר זאת היו אנשים חפשיים. ובדרך זאת יש להבדיל בין שניאה לבין שנואה. אם אומר שאשה היא שנואה אין פירושו שתהיה שנואה תמיד. לב בעלה יוכל ליהפך אליה לטוב כדרך שנאמר על לאה: "וירא ה' כי שנואה לאה ויפתח את רחמה", ודבריה הם אח"כ: "ראה ה' כי שנואה אנכי, כי עתה יאהבני איש". העקרה היתה שנואה אך רבת הבנים – אהובה. גם סבות אחרות יכולות לשנות דעת בעל על אשתו. בנדרים ס"ו ע"א: "ומעשה באחד שנדר מבת אחותו הנאה (שלא רצה לשאתה כי היתה כעורה) והכניסוה לבית ר' ישמעאל ויפוח (קשטוה והלבישוה) אמר לו ר' ישמעאל: בני מזו נדרת (שלא לשאתה)? אמר לו: לאו (שהרי השתנתה כל כך), והתירה ר' ישמעאל, באותה שעה בכה ר' ישמעאל ואמר: בנות ישראל נאות הן אלא שהעניות מנוולתן".

אשה כזאת יכולה להיות שנואה על בעלה אך לא תהיה שנואה לעולם, כי עם השתנות התנאים תוכל שוב למצא חן בעני בעלה. אין לכנות אשה כ"שניאה" אלא אם תפריד בינה לבין בעלה תהום אשר שום גשר שבעולם לא יוכל לגשר ביניהם, תהום כזאת היא הנשואים האסורים מן הדין. אז אשה היא שניאה כי לפי משפט התורה על הבעל לגרש את האשה.

התורה משתמשת כאן בבטוי מיוחד זה, כדי לרמוז על האשה אשר נקראת בפי חכמים "שנואה בנישואיה". אין היא שנואה בגלל אישיותה, כי זה דבר עובר; נשואיה הם שגרמו לה ורק התרתם תביא לבטול השנאה.

[מתוך: הרב חנוך ארנטרוב, עיונים בדברי חז"ל ובלשונם, עמ' קמב-קמג]

הכנה והקבלה (דברים כא/טו – ט"ז) ע"פ אשכול/ב"ר

לרבותינו (יבמות כ"ג) אהובה בנשואי' ושנואה בנשואי' כגון שהיא אחת מחייבי לאוין, ונ"ל דלכוונה זו נשתנה לישנא דקרא, דבכל הפרשה קראה שנואה בוי"ו, ובמקום אחד קראה שניאה ביו"ד, והיה הבן הבכור לשניאה, כי שנואה בוי"ו הוא תאר לאשה, שבעלה מתנהג עמה שלא בדרך חבה כראוי לאיש ואשתו, אבל שניאה ביו"ד הוא כשם מופשט כלשון ירידה ידיעה סמיכה כאילו השנאה מופשטת מן עצם האשה, ונמצא ענין שנואה בלי עצם נושא אותה, כי רק אנחנו נשפוט בשכלנו על מושג השנאה לא כפי מה שנמצא בפועל, ואף שהאשה באמת אהובה לבעלה בפועל, מ"מ במופשט ממה שיש בינה לבעלה, ישנה כאן שנאה מצד הדת, שהיא אסורה לבעלה מצד הנשואין.